

רומניה: הסניגוריה של אהרון כהן

ההיפך הוא הנכון. השיטה השבדית הייתה ריכוז הון עצום בידי מעטות. רוב הקפיטאל השבדי התרכז בידי 5% מהאוכלוסייה. "המישפחות הגדולות" המפורסמות. התיאוריה הסוציאלי-דמוקרטית השבדית גרסה שריכוז כזה יאפשר שליטה מירבית על ההון, הפקת מיסוי מכסימלי ממנו. תפקיד הממשלה היה בעיקרו חלוקה שוויונית יותר של המשאבים, באמצעות מימון השירותים לכלל האוכלוסייה על ידי ההון הגדול. לתהליך זה נתלוה גם ריכוז מינהלי ופוליטי של הפועלים בהסתדרות האיגודים המקצועיים ושל המעסיקים

אהרון כהן אינו מתעלם מעובדה זו. אך הוא גותן לה הצדקות לא-משכנעות במיוחד. בפרק, המנחה ביטודיות ובכובד ראש את מיבנה המישטר והמיפלגה ברומניה, כותב כהן:

"אדם, המורגל בדמוקרטיה הפוליטית של המישטר הרכושני, זקוק למידת פתיחות מחשבתית ורצון טוב להבנת הזולת. כדי להעריך הערכה אובייקטיבית את מיבנה החיים החברתיים-הפוליטיים של ארץ כרומניה ולהבין כיצד פועל מנגנונה הפוליטי של המדינה." מישפט יפה, אבל אין בו כדי להצדיק את הדיכוי הפוליטי ברומניה.

הוא מתאר ביושר-לב את רמת-חיינו הצנועה של הפועל הרומני בארץ המבורכת בכל טוב. אבל קביעתו כי "הכל רואים כי יש שכר לעמל, והעתיד נראה חייבני יותר" מעוררת ספקות. המישפט הבא מיד אחריו — "פרופיל העם והארץ נעשה מאיר יותר" — כבר נשמע כמו "צינונת", בנוסח הסמכות של גנרל-הנוער.

לא להסכים. קצת קשה לקרוא, המורגל בכתיבה מחקרית, "אובייקטיבית" ורצינוגלית בנוסח המערבי, לעכל פראות כמו "הקו העצמאי של רומניה מותווה על-פי אבן הרף של גאון האינטרטיגיה המהפכנית, ו.א. לנין". אבל הרף של אלה הצליח כהן לאפיין יפה את ההבדל בין דיקטטורות ימניות ופאשיסטיות לבין מישטר, שאין לקבל את גישתו לדמוקרטיה, אך שיש להעריך את פעולתו העצומה למען כל החברה.

כהן מעלה, די בצדק, על נס את עמדתה העצמאית של רומניה במדיניות-החזק. היא לא הגיעה עדיין ל-ניטראליות, וקשה לדעת כיצד תוכל לתמרן בין קשריה עם סין (שהפכה כימעט חברה בלתי-רישמית בנאטו) לבין מעמדה בגוש המזרחי.

כל אלה אינם יכולים להצדיק את העדר החירויות הפוליטיות ברומניה, אפילו באורח יחסי למדינות קומור-ניסטיות אחרות. דומה שניתן לסכם את סיפרו המרתק של כהן בדבריו של הסופר עצמו: "אפשר להסכים או לא להסכים להשקפת-העולם המונחת ביסוד תפיסה רעיונית זו (של הקומוניזם הרומני), בכל אופן אי-אפשר שלא להודות כי העם הרומני, בהנהגת המפלגה הקומוניסטית שלו, הולך לאורה בהצלחה מרשימה." באמת אפשר לא להסכים.

שבדיה:

ניצחון לאיגודים

ב-1931 ירו לאחרונה בקבוצה גדולה של פועלים שובתים בשבדיה.

מאז חלו תמורות מרחיקות-לכת בארץ הצפונת. ארבעים שנות שילטון סוציאליסטי הביאו ליצירת חברה מתקדמת, לפיתוח שירותים סוציאליים ללא-תקדים, להת-ערבות מסיבית של הממשלה בכלכלה, ללא פגיעה בדמוקרטיה, בחופש היצירה והביטוי. שירותי-הרווחה השבדיים הם נושא לחיקוי ולקניאה בכל העולם. אך המיסוי הכבד הרגז את הבורגנות ואת בעלי המיקצועות החופשיים. ב-1976 הוחלפה הממשלה הסוציאלי-דמוקרא-טית בקואליציה ימנית.

חשוב לזכור שהסוציאלי-דמוקראטים השבדיים לא התימרו מעולם לחסל את השיטה הרכושנית בארצם.

אהרון ("אהרונצ'יק") כהן, 70, מיוזרחן בעל שיעור-קומה וחבר-קירובן שקרי-המעמקים, היה תמיד נון-קונפור-מיסט מושבע. בתקופת שילטונו של דויד בן-גוריון, שאופיינה על-ידי נהגים ושיטות שלא עלו בקנה אחד עם היומרה לדמוקרטיה, נעצר כהן והושלך לכלא בשל שיחותיו עם שליח סובייטי. החוק הדראקוני שהופעל נגד כהן, ושהטיל עליו את חובת ההוכחה על פחותו, לא היה מבייש שום מישטר טוטאליטארי. העולם הזה ניהל מערכה ציבורית מגוננת ושוצפת נגד החוק.

לאחרונה פירסם אהרון כהן ספר על רומניה, הארץ הקומוניסטית היחידה המקיימת קשרים דיפלומטיים עם ישראל. כהן, כדרכו, שקד ביטודיות על סיפרו, אסף עשרות ספרים, ומיסמכים ראשוניים, וערך סיוור-לימודים מקיף ויטודי ברומניה. סיפרו — רומניה החדשה מפלס את דרכה, הוא שילוב מעניין של כתיבה מחקרית יסודית, עמוסה עובדות, טבלות וסטטיסטיקות, ושל סיגנון אישי, שאינו מסתיר את אהדתו לרומניה ולהישגיה במדיניות-החזק ובתחום החברתי-כלכלי.

הפרק המרשים בסיפרו של כהן מוכתר בשם מליצי במיקצת, "יבול מאמצי שנות דור", הוא מעלה, בפרטי פרטים, את ההישגים המפליאים של רומניה בתחום ה-

אהרון כהן
דיקטטורה-ברזל ומיטות בבית-חולים

תיעוש, הצמיחה הכלכלית, בחקלאות, בעיור ובפיתוח שירותי התרבות, הנינוך והבריאות.

כהן מנתח את רומניה כארץ מתפתחת מובהקת, שעברה את התהליך של תיעוש, הצבר-היו וחלוקה מחדש של ההכנסה הלאומית. מבחינה זו היא מעין מעבדה לכל ארצות העולם השלישי.

התמורה המיבנית המובהקת שעברה, ל המשק הרומני מודגמת היטב בעובדה הסטטיסטית שהחקלאות, שתרמה 38.5 אחוז להכנסה הלאומית ב-1938, תרמה רק 18.8 אחוז ב-1976, ואילו חלקה של הועשיה עלה מ-30.8 עד ל-55.9 אחוז. נתון בסיסי ורבי-משמעות זה השתקף במיבנה התעסוקה, בתשתית התחבורתית, בהכשרה המקצועית, וכמובן — בקצב הצמיחה הכלכלית.

רומניה צועדת בראש כל מדינות הגוש המזרחי מבחינה זו.

לשליטת המדינה בכלכלה, יש גם פרי בשיפור השירותים, כ-200 אלף מיטות בבו, החולים כיום, לעומת פחות מ-50 אלף ב-1948, למשל. המישטר גם עשה רבות לחיסול הבערות, פתח ספריות חדשות גם במקומות הגידחים ביותר, פיתח פעילות ספורטיבית תחרותית המונית ב-רמה בינלאומית, הוריד את שיעור תמותת-התינוקות עד לרמה המקובלת במערב. ברומניה היו כ-400 בתי-קולנוע ב-1948. המיספר כיום מגיע ל-6000.

התפתחות דומה חלה בכל ענפי התרבות, כולל תיאטר-רונים, תימורת והוצאת-ספרים. רומניה, שהיתה ארץ בלקאנית מושחתת ורקובה מאין כמוה, קיבלה צביון אחר. מחיר כבד מרי? אולם יש לפיתוח האדיר הזה גם מחיר. אמנם אין הוא מכוון להעשרת שיכבה דקה באוכ-לוסיה, ואת החברות העל-לאומיות, כמו בארצות מתפתחות בעלות אוריינטציה מערבית-רכושנית. אך דיקטטורת-הברזל השוררת ברומניה היא, עבור רבים, מחיר כבד מדי.

מכל ארצות מזרח-אירופה, ברומניה שורר המישטר החמור ביותר מבחינת אלוותי-האדם, חופש-הדיבור וחופש-העיתונות. לעומת רומניה מהוות פולין והונגריה מדינות כימעט-ליברליות, עם פתיחות תרבותית מרשימה.

באירגון-מעבידים אחד, מונולטי, כתב ניו-סטייטסמאן הבריטי, פרנסיס קאסלס, סבור שעובדה זו הקלה על המישטר הסוציאלי-דמוקראטי לתווך בין העובדים וה-מעסיקים, ולהשיג הסכמי-עבודה קיבוציים.

עם החלפת השילטון פחתה התערבות הממשלה ביחסי-העבודה. היתוסים בין העובדים למעבידים התערערו, הממשלה הליברלית עצמה עין, ועודדה בחשאי את ה-מעסיקים שלא לוותר. "ההסתדרות" השבדית החליטה לנקוט בעיצומים ובשביתות. המעסיקים גמלו בהשבתות ובסגירת מפעלים.

כשאיגוד פועלי-המתכת השבית שניים מתוך 15 ה-מיפעלים לייצור מכונות של וולוו, סגרה הנהלת וולוו את כל בתי-החרושת. בכך הושבתו 28 אלף פועלים. אירגון-העובדים דרש העלאה של 11% לכל העובדים, כדי להשיג את עליית מדד-יוקרה-החיים (מדובר ב-11% לשנה, לא לחודש). המעבידים סירבו לכל העלאה, שיגרו מיכתב מעליב לאירגוני-העובדים והציעו אפס אחוז. העיצומים הסלקטיביים התפתחו לשביתה כללית, ש-שיתקה לחלוטין את המשק השבדי. לבסוף זכו העובדים בתוספת של 7%. הכל רואים בכך ניצחון להסתדרות העובדים ותבוסה למעבידים. כל השבדים בטוחים שה-סוציאליסטים יחזרו לשילטון בהקדם.

האגף השמאלי החזק במפלגה מתכוון לדרוש שינויים רבים בדרך השבדית לסוציאליזם, ובעיקר טיפול קשוח יותר בהון הגדול. הסולידריות הרבה שהפגינו העובדים הפגיעה את כל השמאל האירופי. יכולתם של פועלי שבדיה לשבות במשך זמן רב, תוך תיאום ואירגון למופת, עוררה קינאה. להשוואה: השביתה הכללית האמללה, שתיכננה ההסתדרות לפני חודשים אחדים בישראל.

אנשיו של מני פאר

מלכת-בריטניה אליזבת
ציטטה מהמושבה האמריקאית

מי שראה את כתבני המיכתבים למערכת בתוכניתו של מני פאר בטלוויזיה התרשם, אולי, שמדובר בטר-הנים שאין דוגמתם בעולם. אך קשה לומר שעמיתיהם בעיתוני העולם הרחב שונים בהרבה.

העיתון הבריטי, גארדיין, פירסם השבוע מיכתב נרגז של הנגראטובוס לונדוני, שהתלונן בחריפות נגד מישר-הרווחה הבריטי.

הנהג, איש בעל תודעה ביטחונית ראויה-לציון, החליט לבנות בחצר ביתו מיקלט נגד פצצות גרעיניות. את המימון, סכום השווה ל-300 אלף לירות ישראליות, הוא דרש מלישכת-הסעד באזור מגוריו.

במיכתבו לגארדיין מוקיע הנהג את מנהל לישכת-הסעד, על חוסר רגישותו לסכנה ממשית ומוחשית ביותר, הגורמת לו סיוטים ונדודי שינה. בעיקר זעם הנהג על שהמנהל ציטט את אימרתו הידועה של הנהג דרש פרגלקין דלאנו רובלט: "אין לנו לפחד משום דבר חוץ מהפחד עצמו".

לא ציפיתי, כתב האיש, שעובד-מדינה בריטי, משרת של הוד-מלכותה אליזבת 2, יתדרדר עד כדי כך, שישב לאורח בצ'סטסה אמריקאית.